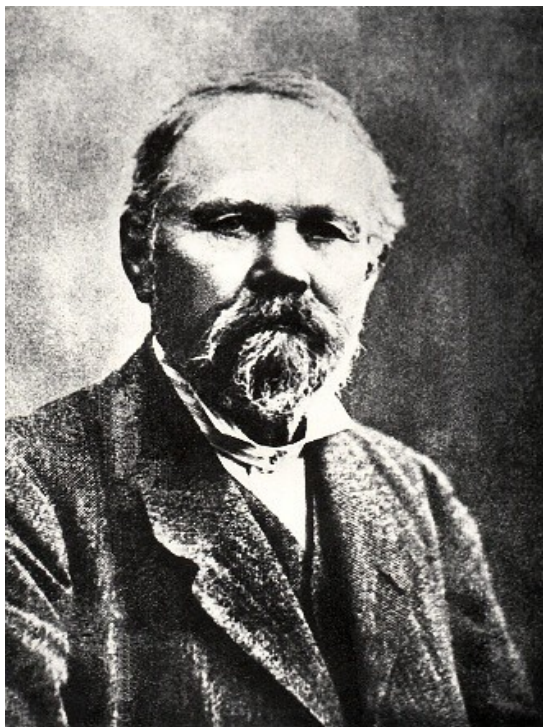

LENGAS DEL MOND

František Vymazal

Cikánsky snadno a rychle

EDICIONS
TALVERA

František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle

František Vymazal

Cikánsky snadno a rychle

Učebnice české romštiny s úvodem do české romštiny a o autorovi od Joan Francés Blanc.

ISBN 979-10-90696-28-0 (en linha)

ISBN 979-10-90696-29-7 (CD-ROM)

© 2012 Edicions Talvera

Colleccion Lengas del mond (ISSN 2119-3703) n°2.

Obsah

Obsah.....3

O české romštině a o Františku Vymazalovi (Joan Francés Blanc).....5

Cikánsky snadno a rychle (František Vymazal)..11

František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle

O České romštině a o Františku Vymazalovi

Česká romština byla dialekt romštiny (indoárijský jazyk), kterým dříve mluvili Romové v Čechách. Po druhé světové válce toto nářečí zaniklo, protože většina jeho mluvčích zemřela v nacistických koncentračních táborech.

Před svým vyhlazením ve 40. letech 20. století mluvčí české romštiny, Čeští Romové, tvořili jednu z několika nomádských populací Čech. Vedli kočovný nebo polokočovný život, putovali po zemi zejména v teplejším období roku a nabízeli své služby usazené populaci českého venkova. Byli většinou koňskými handlíři, podomními obchodníky, klempíři, brusiči, kejklíři, apod.

První předkové Českých Romů přišli do Čech pravděpodobně v 16. a 17. století ze Slovenska přes Moravu. Migrace menšího rozsahu Romů ze Slovenska do českých zemí (a také opačným směrem) pokračovala i v následujících staletích. Čeští Romové vždy tvořili početně nevýznamnou menšinu. V roce 1939 bylo na území dnešní České republiky cca 6 000 osob patřících k různým romským skupinám. Z nich menší část, asi 2 000 lidí, žila v Čechách. Proporční rozložení těchto romských skupin není známé, ačkoli odhad 500 až 1 500 pro České Romy zřejmě není daleko od skutečnosti.

Mezi další romské skupiny v Čechách, které hovořily odlišnými dialekty romštiny než Čeští Romové, patří Sintí a několik rodin kalderašských Romů. Tito Sintí se zdají být první romskou skupinou, která se na území Čech usadila. Někteří z nich přišli z jihovýchodní Evropy již v 15. století. Obývali většinou německy hovořící oblasti Čech. Kalderaši byli poměrně noví příchozí, neboť přišli z oblasti Rumunska v druhé polovině 19. století. K tomu bylo na území Čech několik dalších skupin neromských kočovných populací, které hovořily česky, německy nebo argotem založeným na těchto jazycích.

Čeští Romové sami sebe nazývali prostě Rom (plurál Roma). Sinti je nazývali „Maďaři“, což pravděpodobně odráží jejich původ ze Slovenska, které bylo tehdy součástí Maďarska. Kalderaši je nazývali „Poláky“ (Poljako plurál Poljača), což je jedno z etnonym, které Kalderaši používají pro jiné romské skupiny. Usazená populace nazývala všechny kočovné skupiny, včetně Českých Romů Cikáni v češtině, Zigeuner v němčině. Na počátku 20. století se u některých skupin Českých Romů začíná česká romština stávat nemateřským jazykem, osvojeným v pozdním dětství, a používaným převážně pro utajenou komunikaci (cf. Lesný 1916: 214–216, Lípa 1960: 50). Začal vývoj směřující k pararomské varietě jazyka, to jest, ke specializovanému jazyku používanému Romy, ale odlišnému od jejich mateřštiny, kteří měli k dispozici gramatiku jazyka většinové populace (v tomto případě češtiny) a lexikon odvozený z romštiny.

Nacistická genocida Romů a Sinti ve 40. letech 20. století způsobila vymření romských nářečí předválečných Čech včetně české romštiny. Genocidu přežilo pouze zhruba 600 (tj. 10 %) Romů a Sinti na českém území včetně asi stovky českých Romů. Ti, kteří přežili, přestali českou romštinu používat, protože jejich komunity se naprosto rozpadly a přestaly předávat tento jazyk svým dětem. Poslední známá mluvčí české romštiny zemřela v 70. letech 20. století.

Tuto historickou skupinu českých Romů je třeba odlišit od těch romských skupin, které žijí v Čechách v období po druhé světové válce. Jsou to příchozí ze Slovenska, kteří nehovoří českou romštinou.

František Vymazal (6. listopadu 1841, Topolany u Vyškova – 6. dubna 1917, Brno) byl český polyglot, filolog, editor jazykových, dějepisných a občanskovědných učebnic a konverzačních příruček a překladatel z ruštiny a němčiny.

Pocházel z velmi chudé rodiny a přes svůj velký talent proto nemohl získat formální potvrzení svého vzdělání, které bylo, ač byl samouk, velmi široké. Vystudoval tedy gymnázium. Živil se jako korektor v

František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle

Moravské akciové tiskárně v Brně, z této nepříliš dobře placené práce musel odejít až ve stáří kvůli oční chorobě. Žil velmi skromně až chudě, často podivinsky, nikdy se neoženil, sám k sobě byl velmi přísný. Jazyková pedagogika a další literární práce pro něj byla jenom koníčkem. Přes svůj podivný a samotářský život měl poměrně významné přátele, dopisoval si například s básníkem J. S. Macharem. Po celý život byl důsledným a velmi ostrým atheistou, přesto si vážil křesťanství jako filosofického a kulturního systému a často používal jako příkladové texty úryvky modliteb či biblické citáty. V roce 1916 byl odsouzen na několik týdnů za velezradu (údajně proto, že kvůli své hluchotě nevzdal čest, když hráli rakouskou hymnu), poté byl ale soudem osvobozen. Zemřel v roce 1917, srazila ho tramvaj, kterou neviděl, protože byl už téměř slepý. Je pohřben na Ústředním hřbitově v Brně.

Jeho učebnice, především proslulá řada „snadno a rychle“, navržená pro samouky, byly založeny na zajímavém výukovém systému - student se měl učit kratičké příkladové věty, pomocí nichž si měl osvojit gramatiku i slovní zásobu. Slovní zásoba nebyla nikdy vysvětlována ani učena samostatně, ale pouze na příkladových větách z praktického života. Tyto příkladové věty, které se měl student naučit nazpaměť, byly rozděleny do jednotlivých úloh (v každé učebnici jich bylo několik desítek, nejčastěji dvacet až padesát, každá úloha se soustředila na určitý jazykový jev) a doprovázeny velmi stručným a srozumitelným teoretickým výkladem gramatiky a případně dalšími úkoly k procvičování. Na rozdíl od zvyklostí současných jazykových učebnic netvořily většinou tyto příkladové věty záměrně žádný souvislý text, žák se je měl učit nazpaměť zvlášť.

K ozvláštňení látky a zvýšení zájmu studentů Vymazal často používal různé aforismy, zajímavosti, anekdoty či ukázky z literárních děl v daném jazyce, které zakomponovával do svých učebnic. Velmi často také kritizoval „školskou“ metodu výuku jazyků, kterou pokládal za zbytečně složitou, nudnou, a neberoucí ohled na psychologii učení, kterou sám dokonale ovládal. Někdy dokonce studenta pro jeho blaho téměř „klamal“, např. když v učebnici Francouzsky snadno a rychle

František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle „maskoval“ složitější látku (konkrétně časování slovesa avoir) za snadnější (slovesný zápor), a složitější látku vysvětlil jakoby mimochodem, byť podrobně, aby neodradil studentův zájem. Někdy pro snadnější pochopení přikládal etymologické výklady slov, jazykové jevy bohatě srovnával s jinými jazyky, zejména s latinou a němčinou. Nevýhodou jeho učebnic je jednak to, že s výjimkou několika nejznámějších jazyků pokrývají pouze samý základ řeči (jako prostředek k dalšímu rozvíjení jazykových dovedností doporučoval Vymazal četbu v daném jazyce, zejm. konverzační příručky, kterých sám několik vydal, převyprávěné verze bible a také klasická díla národních literatur), a to spíše na teoretické než praktické úrovni, a zejména to, že Vymazal používal už ve své době silně zastaralou jazykovědnou terminologii (např. náměstka místo zájmeno). Některé jeho učebnice byly po jeho smrti upraveny jinými autory a vydávaly se v mnoha vydáních prakticky až do druhé světové války.

Za svůj život vydal velké množství těchto jazykových učebnic, tento cyklus pokrýval na základní úrovni prakticky všechny známější jazyky – angličtinu, bulharštinu, romštinu, francouzštinu, hebrejštinu, chorvatštinu, latinu, němčinu, ruštinu, maďarštinu, litevštinu, ukrajinštinu, řečtinu (starou i novou), rumunštinu, slovenštinu, slovinštinu, staroslověnštinu, španělštinu, švédštinu a turečtinu. V němčině vydal také učebnici češtiny a dalších jazyků. Každá učebnice má odlišnou strukturu v závislosti na charakteru jazyka. Většina těchto učebnic byla vydána mnohokrát a měla velký úspěch. Názory na jeho učebnice se v jeho době různily, někdy byly i dost nevybíravě parodovány (např. ve filmu Adéla ještě nevečeřela), jindy chváleny. Z Vymazalových učebnic se učil mimo jiné český básník a polyglot Jan Křesadlo, jak o tom svědčí pochvalná zmínka v románu La Calle Neruda. Publikoval také gramatické přehledy, různé antologie a další knihy, mj. sbírku pozoruhodných aforismů po vzoru Voltaira (kterého velmi obdivoval), nazvanou Zrnka. Vydal rovněž kritické a podrobně komentované vydání Rukopisu královédvorského a Rukopisu zelenohorského (byl vášnivým zastáncem jejich pravosti, pro velmi ostrou kritiku Antonína Vaška byl dokonce odsouzen pro urážku na cti), Rukopisy také přeložil do francouzštiny. Vydal také několik

František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle
antologií slovanské poezie (zejména polské a ruské), které se zčásti
skládaly z jeho vlastních a zčásti z přejetých překladů, a spíše než
kvalitou překladu vynikaly podrobným a kvalitním filologickým
komentářem.

Joan Francés Blanc

Zdroje

« František Vymazal », *Wikipédie, svobodná encyklopedie*,
<<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?oldid=8131916>>, přispěvatelé:
Adam Hauner, David Dospiva, Frettie, Gumruch, Harold, Japo, Jfblanc,
Milda, Mostly Harmless, Pernak, Petrus Adamus, Sebesta, Tlustá, Vrba,

« Česká romština », *Wikipédie, svobodná encyklopedie*,
<<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?oldid=7482850>>, přispěvatelé:
Anglos, BobM, Gortis, Horst, Jenda H., Joker Island, ŠJů,

František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle

Colleccion « Lengas del monde »

**De libres en linha telecargadisses a res-non-còst per
descobrir las lengas del monde.**

1. Joan Francés Blanc, Lexic oromo-occitan e occitan-oromo
2. František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle

Per paréisser:

3. Joan Francés Blanc, Lexic fagaovea-occitan e occitan- fagaovea

<http://edicions.talvera.free.fr>

František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle

Cikánsky snadno a rychle

CIKÁNSKY DI 90.

snadno a rychle.

Příspěním Dra R. v. Sowy

sepsal

Fr. Výmazal.

Y PRAZE.

NAKLADATEL DR. FRANT. BAČKOVSKÝ, KNIHKUPEC.

1900.

František Vymazal – Cikánsky snadno a rychle

Tato knížka je psána hlavně pro četníky, soudce, policisty a ty, kteří mají činit s cikány, aby rozuměli, když se proti nim domlouvají.

Cikánský jazyk je velmi jednoduchý a proto snadný. Má velmi málo slov. Tak znamená slovo ehév díru a okno; šibálo je soudce a starosta; páruo je bílý, vápno, papír; pární je bílá a křída. Mnoho našich slov cikánština opisuje. Za naše mlčím říká cikán: nedělám křik; na kérav vika; naše ostrov opisuje slovy země mezi vodou pchúv maškar o páni; místo východ (slunce) se říká: kde slunce vychází kaj avel avri o keham, doslova: kde chodí ven to slunce atd.

Cikáni pocházejí z Indie v Asii. Proto je cikánský jazyk příbuzný s indickými a také trochu s evropskými jazyky, jako s latinou, češtinou atd. Den se jmenuje latinsky dies, cikánsky dyves; jsem je som.

Naši cikáni mají ve své řeči mnoho slov českých a německých, jako: oslos, žebrákos, sluhos (pastýř), trakáčis, masársko tovarišis, mislinav (myslim); pek (pekař), banko (lavice), vädli (lýtko), viza (louka), tajchos (rybník) atd.

Čeští a moravští cikáni si dobře rozumějí; rozdíl obojího nářečí jsou nepatrné. Tak říkají čeští cikáni či (nie), moravští nyšt (nie). S německými cikány se naši těžko dorozumívají.

1. úloha.

Můžeme se učit dvojím způsobem: Buď čteme věty první úlohy nahlas tak dlouho, až umíme nazpaměť všechna slova a všechny věty. Podobně druhou úlohu a následující.

Anebo čteme první den několik úloh za sebou, na příklad čtyry, druhý den opět a tak několik dní po sobě, až umíme tyto čtyry úlohy.

V první úloze se budou opakovat slova **hi** anebo **ehi** (jest, je) a **náne** (není).

Čtete nahlas a pozorně.

Ko hi adaj?	Kdo je tu?
Niko náne adaj.	Nikdo není tu.
So hi odova?	Co je to?
Odova náne či (nyšt).	To není nic.
Kaj ehi jov?	Kde je on?
Jov ehi odoj.	On je tam.
Kaj ehi joj?	Kde je opa?
Joj ehi odoj.	Ona je tam.
Odova náne doha.*)	To není dost.
Hi čáčo?	Je pravda?
Náne čáčo?	Není pravda?
Ódova náne čáčo.	To není pravda.

*) Nejspíše z jihoslovanského dosta, odkud doša a doha.

Oda hi loko.	To je leliké.
Kaj hi odova?	Kde je to?
I már adaj hi.	Už zde je.
Imár hi ókia. <i>o-32</i>	Už je pryč.
Oda hi sávoró.	To je všecko.
Úvo, hi sávoró.	Ano, je všecko.
Oda chi but.	To je mnoho.
Oda ehi čulo. <i>čulo</i>	To je málo.
Ko hi kére?	Kdo je doma?
Niko náne kére.	Nikdo není doma?
Ehi vareko kére?	Je někdo doma.
So ehi but, ehi but.	Co je moc, je moc.

Zkouška z první úlohy. Jak se řekne cikánsky: on, ona, on je, ona je, on není, ona není, kde, tam, kdo, co, už, dost, všecko, mnoho, málo, doma, někdo *u-2-4* nikdo, ano, pryč, lehko, pravda.

Napište ^{ste} cikánsky tyto věty: To není mnoho. To je dost. Je to dost? Je to všecko? To není všecko. On je cikán (rom). Ona je cikánka (romni).

2. úloha.

Zkoušejte se z první úlohy ještě jednou. Zakryjte dlaní anebo papírem cikánské věty a řikejte české věty cikánsky.

Určitý člen.

Německy říkáme: Der Doktor ist hier, doslova: ten doktor je tu. Der (ten) je určitý člen. Podobně říká cikán: o doktoris hi adaj. Určitý člen cikánský je o. Podobně: o čór, ten zloděj, o dad ten otec, o máro ten chléb, o čávo ten chlapec.

Neurčitý člen.

Němce řekne: Ein Doktor ist hier jeden (jakýsi) doktor je tu. Podobně cikán: jek doktoris hi adaj. Jek (jeden, jakýsi) se jmenuje neurčitý člen.

Podobně: jek čór jeden zloděj, jek dad jeden otec, jek máro jeden chléb, jek čávo jeden chlapec.

Ten, to oda, odova; tento, toto, ada, adava: Oda čór ten zloděj, ada čór tento zloděj, ada-dyves tento den, dnes.

Podobně odoj tam, adaj zde.

Dále si pamatujeme: mro můj, tro tvůj, leskro jeho, lakro její, amáro náš, tumáro váš, lengero jejich (těch lidí). Můj otec mro dad, tvůj chlapec tro čávo, jeho pes, leskro džukel, její syn lakro čávo, náš dům amáro kér, váš kůň tumáro grast, jejich pes lengero džukel.

Slova, která mají na konci o, jsou mužská (mají před sebou oten, mro můj atd.). Slovo máro je mužské; proto řekneme: o máro, mro máro, láčo máro dobrý chléb, kálo máro černý chléb, kaskero máro či chléb, savo máro jaký chléb atd.

Čtěte nahlas a pozorně.

Kaskero hi odova?	Či je to?
Odova hi mro.	To je mé.
Odova náne mro.	To není mé.
Hi (odova) tro?	Je to tvé?
Odova náne tro.	To není tvé.
Odova hi leskro.	To je jeho.
Odova hi lakro.	To je její.
Imár hi mulo (muláno).	Už je mrtev.
Kaj hi tro dad?	Kde je tvůj otec?
O džukel hi peháro.	Ten pes je starý.

O máro hi láčo.
O máro hi bi-láčo.

O kosno náne kuč.
O kosno hi na-kuč.

O grast hi koro.
Jov hi báro lenochos.
Jov hi Čechos.
Jov hi Sasos.

Jov náne Sasos.
Jov chi mro dad.
Oda chi o Jankos.
Jov hi langlo.
Imár hi pchándlo.
Mro dad chi pchúro.
Ehi jov tro dad?
Tro láv hi čáčo.

troj Adaj mro vast!
O kosno hi névo.
Hi jov tro pehral?
Kaj chi o veš?
O Jankos chi adaj.
O Jankos chi odoj.
O vúdar hi pchándlo.

Odova hi na-kuč.
Ada-dyves hi šil.
Kaj hi tro grast?
Mro grast hi páno.
Jov hi masársko tovarišis.
O rom hi koro.
Oda mas náne láčo.
Tro grast igen hi šukár.

Ten chleb je dobrý.
Ten chléb je ne-dobrý
(špatný).

Ten šátek není drahý.
Ten šátek je ne-drahý
(laciný).

Ten kůň je slepý.
On je velký lenoch.
On je Čech.

On je Němec.
On není Němec.
On je můj otec.
To je Janek.

On je kulhavý.
Už je zavřeno.
Můj otec je starý.
Je on tvůj otec?

Tvé slovo je pravdivé.
Zde má ruka!

Ten šátek je nový.
Je on tvůj bratr?
Kde je les?

Janek je tu.
Janek je tam.
Dvěře jsou zavřeny.

To je laciné.
Dnes (tento den) je zima.
Kde je tvůj kůň?

Můj kůň je bílý.
On je řeznický tovaryš.
Ten cikán je slepý.

To maso není dobré.
Tvůj kůň velmi je pěkný.

Oda manuš igen hi-čoro.	Tento člověk je velmi chudý.
O Jankos náne láčo.	Janek není hodný.
O drom hi láčo.	Cesta je dobrá.
Láčo tro dyveš!	Dobry (tvůj) den!
O Jankos hi pchúreder har o Josifkos (Ozifkos).	Janek je starší než Josef.

D o d a v e k.

Pchúro je starý, pchúr-eder starší, naj-pchúreder nejstarší. Podobně čoro chudý, čor-eder chudší, najčor-eder nejchudší, chor hluboký, chor-eder hlubší, najchor-eder nejhlubší. But mnoho má buter více, najbuter, nejvíce; láčo dobrý má feder lepší, najfeder nejlepší; mižech zlý má holeder horší, najholeder nejhorší.

3. úloha.

Ž e n s k á s l o v a.

Ta (člen určitý) je i: i daj ta matka.

Slova na i jsou obyčejně ženská: Pchúro starý, stařece, pchúri stará, stařeena, bálo vepř, báli svině, bakro beran, bakri ovce, džuklo pes, džukli čubka, ráklo, chlapec, rákli děvče, biboldo žid (vlastně bi-boldo — re-křtěný), biboldi židovka, kálo černý, káli černá, páрно bílý, páрни bílá, láčo dobrý, láči dobrá, piráno milý, milenee, piráni milá, milenka, rom muž, cikán, romni žena, cikánka, raj pán, ráni pani, grast kůň, grasni (místo grastni) kobyla.

Slovo páni (voda) je mužské, proto se říká: šilálo páni studená voda.

S ženskými slovy spojujeme slůvka: i ta, mri má, tri tvá, leskri jeho, lakri její, amári naše, tumári vaše, lengeri jejich, na př. i báli ta svině, mri rákli mé děvče, tri daj tvá matka, leskri piráni jeho milenka, lakri pehéň její (sestra, amári (čaj, naše (dcera, tumári rani vaše pani, lengeri čajóri jejich dceruška, mri láči daj má dobrá matka.

Ta_ola; tato ala, adaja.

Já jsem.

Já jsem	me som
ty jsi	tu sal
on jest	jov hi, ehi
já nejsem	me <u>na</u> som (nasom)
ty nejsi	tu <u>na</u> sal (nasal)
on není	jov náne.

Věty nazpamět.

Sal tu rom?	Jsi ty cikán?
Me som rom.	Já jsem cikán.
Me na som rom.	Já nejsem cikán.
Sal tu romni?	Jsi ty cikánka?
Me som romni.	Já jsem cikánka.
Me nasom romni.	Já nejsem cikánka.
Sal tu gádžo?	Jsi ty hospodář?
Me som gádžo.	Já jsem hospodář.
Sal tu gádži?	Jsi ty hospodyně?
Me nasom gádži.	Já nejsem hospodyně.
Har sal?	Jak jsi (jak se máš)?

Me som láčes.*)
 Me som bi-láčes.
 Kaj hi i daj?
 Kaj hi tri daj?
 Kaj hi tumári daj?
 I daj hi kére.
 Kaj hi i pchén?
 I pchén náne kére.
 I mol hi láči.
 Me už som adaj.
 I len náne bári.
 I romni hi kori.
 Joy hi mri piráni. (miča =
 žena) |
 Me som pchári.
 Tu sal terni.
 Tri pchén hi šukár.
 Hi leskri daj pchári?
 Náne pchári.
 Kaj sal tu, Janko?
 Katar sal tu?
 Kaj hi mri čúri?
 Joy hi adaj.
 Kaj hi mri čuróri?
 Me som nasváli.
 I gurumni hi terni.
 I bravinta hi láči.
 Lovina hi bi-láči.
 Láči rät)
 Kaj sal úli?
 I mol chi mižech.

Jsem dobře (mám se dobře).
 Nejsem dobře (mám se zle).
 Kde je matka?
 Kde je tvá matka?
 Kde je vaše matka?
 Matka je doma.
 Kde je sestra?
 Sestra není doma.
 To víno je dobré.
 Já už jsem zde.
 Ta řeka není velká.
 Ta cikánka je slepá.
 Ona je má nevěsta.
 Já jsem stará (stařena).
 Ty jsi mladá.
 Tvá sestra je hezká.
 Je jeho matka stará?
 Není stará.
 Kde jsi, Janku?
 Odkud jsi ty?
 Kde je můj nůž?
 On je zde.
 Kde je můj nožik?
 Já jsem nemocná.
 Ta kráva je mladá.
 Ta kořalka je dobrá.
 To pivo je špatné.
 Dobrou noc!
 Kde jsi narozena?
 To víno je špatné.

*) Rozeznávejte: láčo dobrý a láčes dobře; čoro smutný, čores smutně, šukár je pěkný i pěkně, kuč drahý i draze, mižech zlý i zle.

Ođova hi bári ladž.	To je velká hauba.
The me som rom.	I já jsem cikán.
Me som čáčo rom.	Já jsem pravý cikán.
Me som čáči romni.	Já jsem pravá cikánka.
Ko hi najbüreder raj pre	Kdo je největší pán na
Morava?	Moravě (velký báro)?
Hi o čázaris.	Je (to) císař.
Sal mro narodos.	Jsi můj přítel.

P ř í d a v e k.

Já stojím se překládá: já jsem přímý me som tardo, me som tardi.

Já ležím se fiká: já jsem ležící me som pašlo, me som pašli.

Já sedím je: já jsem sedící me som bešto, me som bešti.

Ú l o h a. Skloňujte tyto tři věty v jednotném čísle, to jest napište cikánsky: já stojím, ty stojíš, on stojí, ona stojí. Já ležím, ty ležiš, on leží, ona leží. Já sedím, ty sedíš, on sedí, ona sedí. Provedení: Me som tardo, tu sal tardo, jov hi tardo, joj hi tardi atd.

4. úloha.

B y l j s e m.

Já jsem je: me som, já jsem byl je me somas, tedy som-as.

Ty jsi je tu sal, tys byl tu salas, tedy sal-as.

On je jov hi (chi), on byl jov has, ehas, tedy h-as, eh-as.

Odova hi bári ladž.	To je velká hauba.
The me som rom.	I já jsem cikán.
Me som čáčo rom.	Já jsem pravý cikán.
Me som čáčí romni.	Já jsem pravá cikánka.
Ko hi najbáreder raj pre Morava?	Kdo je největší pán na Moravě (velký báro)?
Hi o čazaris.	Je (to) císař.
Sal mro narodos.	Jsi můj přítel.

P ř í d a v e k.

Já stojím se překládá: já jsem přímý me som tardo, me som tardi.

Já ležím se fiká: já jsem ležící me som pašlo, me som pašli.

Já sedím je: já jsem sedící me som bešto, me som bešti.

Ú l o h a. Skloňujte tyto tři věty v jednotném čísle, to jest napište cikánsky: já stojím, ty stojíš, on stojí, ona stojí. Já ležím, ty ležíš, on leží, ona leží. Já sedím, ty sedíš, on sedí, ona sedí. Provedení: Me som tardo, tu sal tardo, jov hi tardo, joj hi tardi atd.

4. úloha.

B y l j s e m.

Já jsem je: me som, já jsem byl je me somas, tedy som-as.

Ty jsi je tu sal, tys byl tu salas, tedy sal-as.

On je jov hi (chi), on byl jov has, ehas, tedy h-as, eh-as.

saster železo
jek jeden
duj dva
trin tři
deš deset
biš dvacet

sastr ůno železný
jek-to první
duj-to druhý
trin-to třetí
deš-to desátý
biš-to dvacátý

Slova na -kero, -gero.

Veš les	veš-es-kero lesník
pišalo mlyn	pišal-es-kero mlynář
mas maso	mas-en-gero fezník
šelo provaz	šel-en-gero provazník, četník
chár šavle	chár-en-gero strážník, policajt

Věty ku cvičení.

Kaj tu salas?	Kdes byl?
Kana salas odoj?	Kdys tam byl?
So ehas odova? = to	Co to bylo?
Ehas odova šukár?	Bylo to pěkné?
Kaj salas tajsa?	Kdes byl včera?
Kaj tu salas (aso) čirla?	Kdes byl (tak) dlouho?
Salas tu andro fóros?	Byls v městě?
Me nikdy na somas andro fóros.	Já jsem nikdy nebyl v městě.
Ko ehas odoj?	Kdo byl tam?
Salas tu?	Byls (to) ty?
Na somas me, ehas jov.	Nebyl jsem já, byl on.
Me odoj somas dujvár.	Já tam byl dvakrát.
<u>Ehas jek rom the jek</u> bačas.	Byl jeden cikán a jeden pastýř.
Salas nasválo? (i)	Byls nemocen?

Ehas jek dad the jek
daj.

Jov nahas kére.

Me somas igen bokáto.

Me somas andro-Brña.

Kana ehas odova? ^{to}

Ehas jevende.

Jov ehas mro dad the

me som leskro ^{čávo. chlyce}

Románi čib. ^{= syu}

Čechikáni čib.

Sasúni čib.

Šelengero ehas adaj.

Amáro pišaleskero igen

ehas baryálo.

Me somas máto oda čiro.

^{opily} ^{čas}

Byl jeden otec a jedna
matka.

On nebyl doma.

Byl jsem velmi hladný
(hlad, bok).

Byl jsem v Brně.

Kdy to bylo?

Bylo (to) v zimě.

On byl můj otec a já

jsem jeho syn.

Cikánská řeč.

Česká řeč.

Německá řeč.

Četník byl tu.

Náš mlynář velmi byl

bohat.

Byl jsem opily ten čas
(tehdy).

5. úloha.

Množné číslo.

O gádžo (ten hospodář) má v množném čísle e
gádže ti hospodáři; láčo gádžo dobrý hospodář má láče
gádže dobří hospodáři, dobří lidé. ^{láče manúe}

Slova na o jako gádžo, láčo mají v množném čísle
koncovku e: gádže, láče. Podobně: mre gádže, moji
hospodáři, tre bále tvoji vepři, leskre gušte (gušto) jeho
prsty atd.

O rom (ten muž, ten cikán) má v množném čísle
e roma ti muži, ti cikáni. Mro grast (můj kůň) má
mre grasta mé koně. Slova na soublásku (m, t atd.

jako rom, grast) mají v množném čísle koncovku a : roma, grasta.

Podobně slova ženská: i romni (ta žena, ta cikánka) má e romňa ty ženy, ty cikánky, i daj ta matka, e daja ty matky; pehúri romni stará žena má pehúre romňa staré ženy.

Člen o a přídavná jména na -o jako pehúro, mro, tro mají v množném čísle vždy koncovku e: e roma, pehúre roma, pehúre romňa.

Přídavná jména na souhlásku jako šukár bezký, kuě drahý se nemění: šukár tovariša masárska hezei tovaryši řezničti.

Jiná slova, zejména slovanská, mají v množném čísle i: baba, babi, narodos (přítel) narody (přátelé), Sasos (Němce), Sasi (Němci, Sasi).

Ti ole, odole; tito ale, adale.

My j s m e.

my jsme	amen sam
vy jste	tumen san
oni jsou	jon san nebo hi, chi.
ony jsou	

My jsme byli.

my jsme byli	amen sam-as
vy jste byli	tumen san-as
oni byli	jon san as anebo chas, has.
ony byly	

*amen nasam tumen
na sam*

Ú l o h a. Napište cikánsky: My nejsme, vy nejste, oni nejsou. My jsme nebyli, vy jste nebyli, oni nebyli. Provedení: Amen na sam (čtíte nasam), tumen na san, jon na san anebo jon náne atd.

Č í s l o v k y.

První tři čísla (jek, duj, trin) už známe. Čtyry je štár (srovnej naše čtyry), pět panč, šest šov, sedm ešta, osm ochto, devět eňa, deset deš.

Jedenáct se řekne deset a jeden dešujek, dvanáct deset a dva dešuduj, třináct deštrin, čtrnáct dešštár atd.

Dvacet je biš, třicet trianda, čtyrycet se řekne dva-krát dvacet dujvárbiš (dva-krát = duj-vár), padesát se opisuje jeden půl sta jek paššel (sto šel), šedesát je trikrát dvacet trin-vár-biš, sedmdesát sedmkrát deset ešta-vár-deš, osmdesát osmkrát deset ochto-vár-deš, devadesát devětkrát deset eňa-vár-deš, sto šel, dvě stě dujšel, tisíc deš šel (deset set) anebo jek ezeros, tisícos.

Peníz je lóvo, pentze lóve. Duj lóke dva lehké, dva zlaté. Deš lóke.

P ř í k l a d y.

Mro dad the mri daj	Můj otec a má matka
<i>Amen!</i> múle hi.	(moji rodiče) jsou mrtvi.
- Sam pcheňa.	Jsme sestry.
E grastá hi terne.	Ty koně jsou mladé.
Jon hi mre pchrále. <i>bratři</i>	Oni jsou moji bratři.
E roma hi čore.	Cikáni jsou chudí.
Katar san tumen!	Odkud jste vy?
- Amen sam tarde.	My stojíme.
- Tumen san pašle.	Vy ležíte.

Jon san bešte.
 Kaj san súde?
 Duj roma (hi) džade.
 Amáro gádžo the tumári
 + *Amáro gádžo*
ležečo (manuš).

Tumenínke odoj na sanas?

E čáve hi tarde andro páni.
 Mre čáve hi bokále.
 E čaje hi šukár.
 Andr amáro kér hi but
 čáve.

Kaj hi mre *lóve?*
 Tre *lóve* hi *okia. pryč.*

U. hi Savóre manuša náne láče.

Kaj sanas avoka čirla?

- San tumen roma?

Amen sam roma.

Amen sam čáče roma.

Amen na sam roma.

Hár san?

Sam láčeš.

Kaj hi (san) tumáre

- *pehrala?*

Kaj hi (san) tumáre

- *peheňa?*

Katar san tumen?

Sanas andro *fóros?*

Nikána na sanas andro

fóros. *1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12*

- Páne the šov hi dešujek.

- Amen sam ochto.

Cikánsky.

Oni sedl.

Kde ležite?

Dva cikáni zmrzli.

Náš hospodář a naše ho-
 spodyně jsou hodní lidé.

Vy jste tam ještě (inke)
 nebyli?

Děti stojí ve vodě.

Moje děti jsou hladné.

Ty dívky jsou hezké.

V našem domě je mnoho
 dětí.

Kde jsou mé peníze?

Tvé peníze jsou pryč.

Všichni lidé nejsou hodní.

Kde jste byli tak dlouho?

Jste vy cikáni?

My jsme cikáni.

My jsme praví cikáni.

My nejsme cikáni.

Jak se máte?

Máme se dobře.

Kde jsou vaši bratři?

Kde jsou vaše sestry?

Odkud jste?

Byli jste v městě?

Nikdy jsme v městě ne-
 byli.

Pět a šest je jedenáct.

Nás je osm.

2

Kei san ^{Jim =} <u>tumen</u> ?	Kolik je vás?
Amen na sam adaj savore.	My tu nejsme všichni.
Trin čáve románe sanas pašle pre čár.	Tři hoši cikánšti byli le- žící (leželi) na trávě.
Ko hi oda manuša(a)?	Kdo jsou tyto lidé?
Sam láče narody.	Jsme dobří přátelé.
Me som leske užlo duj lóke. ^{Jim =}	Já jsem jemu dlužen dva zlaté.
Amáre roma náne adaj ada-dyves.	Naši lidé nejsou tu dnes (tento den).
Leskri daj the mri daj hi pcheňa.	Jeho matka a moje matka jsou sestry.
^{Jim =} Sam čore manuš (anebo manuša).	Jsme chudí lidé.
Har hi i daj, asave, hi e čáve. ^{Jim =}	Jak je matka, takové jsou děti.
Savore čáve hi asave.	Všecky děti jsou takové.

6. úloha.

Mám. Nemám.

Já mám hlad se překládá: mně je hlad mange ehi bok.

Ty máš hlad je: tobě je hlad tuke ehi bok.

^{leske} On má hlad = jemu je hlad leske ehi bok.

Ona má hlad = jí je hlad lake ehi bok.

My máme hlad = nám je hlad amenge ehi bok.

Vy máte hlad = Vám je hlad tumenge ehi bok.

^{lence} Oni mají hlad = jim je hlad lence ehi bok.Náměstky mně — mange, tobě tuke, jemu leske atd.
mají na konci slabiky ge a ke.

Mange náne bok

Napište cikánsky: Já nemám hlad, mně není hlad
mange náne bok, ty nemáš hlad tuke náne bok, on
nemá hlad leske náne bok atd.

Dále: Já mám peníze = mně jsou peníze mange
bi lóve, ty máš peníze tuke bi lóve, on má peníze leske
bi lóve atd.

Měl jsem. Neměl jsem.

Já jsem měl hlad se řekne: Mně byl hlad mange ehas bok.

Tys měl hlad = tobě byl hlad tuke ehas bok.

On měl hlad = jemu byl hlad leske ehas bok.

Ona měla hlad = jí byl hlad lake ehas bok.

My jsme měli hlad = nám byl hlad amenge ehas bok.

Vy jste měli hlad = vám byl hlad tumenge ehas bok.

Oni měli hlad = jim byl hlad lenke ehas bok.

Napište cikánsky: Neměl jsem hlad, mange na has
bok, tuke na has bok, leske na has bok atd.

Místo mange se také říká man: Mám peníze man
bi lóve. Místo tuke tut, místo tumenge tumen atd.

Příklady.

man x amenge = hodně
Man bi jek šukár rom.

Man bi = málo
Mně je jeden hezký muž
(mám hezkého muže).

Man li duj peběňa.

Mně jsou dvě sestry (mám
dvě sestry).

málo
Man bi čúlo lóve.

Mně je málo peněz (mám
málo peněz).

Tumen li but pušuma.

Vám je mnoho blech (máte
mnoho blech).

So hi man pal odova?

Hi tuke (tut) lóve?

Náne tuk i jág? *da*

Náne mange či (nyšt).

Ehi man láčes. *da*Keci hi les ^{ira} (leske) čáve?

Hi tut but lóve?

Katar hi tut odova?Tumenge náne máro. *čelo*

Leske ehi báro džukel.

Hi tut jek koter mas?

Keci hi tumen čáve? *čelo*

Náne man rupúne lóve.

Mange náne nihavo pehral.

Hi man čak, jek čávo
the jek čaj.

Hi man čak biš krejcará.

Hi tut láče danda?

Kaj hi tuke i névi kambaňóri?

Has les šukár rakli.

Náne man čiro.

Čáčipen tuke hi.

Amenge ehi ada-dyves pa-
tradi.Co je mně z toho (co mám
z toho)?

Jsou ti peníze (máš peníze)?

Neut tobě oheň (nemáš
oheň)?

Není mně nic (nemám nic)

Je mně dobře (mám se
dobře).Kolik je jemu dětí (kolik
má dětí)?Je ti mnoho peněz (máš
mnoho peněz)?Odkud je ti to (odkud to
máš)?Vám není chléb (nemáte
chléb).Jemu je velký pes (má vel-
kého psa).Je ti jeden kousek masa
(máš kousek masa)?

Kolik je vám dětí?

Nejsou mně stříbrné peníze.

Mně není žádný bratr.

Je mně jenom jeden syn
a jedna dcera.

Je mně jen 20 krejcarů.

Jsou ti dobré zuby (dand)?

Kde jsou ti ty nové hodinky?

Bylo mu pěkné děvče.

Není mně čas.

Pravda ti je (máš pravdu).

Nám je dnes svátek.

*pal = z toho**čiro = čas**čelo = čelo*

San mange báre duka.

Leske ehi but šukár marhe,

Hi tumen šilálo páňi?

Náne mange kašt.

Keci hi tut berš?

Man hi trianda berš.

Man hi čak i daj.

Kaj hi tut duk?

Hi tut inke o d. d the i daj?

Ehi tuke už doha?

Hi tut lón?

Leske hi bári bacht.

Man hi már doha.

Kaj tuke ehas oda lóve?

Náne amende džukle
(džuklo).

Tut ehi feder jaka har
man.

Akana hi man doha?

Les(ke) hi láči mol.

Les hi deš berš.

Hi man čúle prindžárde.

Jsou mně velké bolesti (duk,
žensk.)

Jemu je mnoho pěkných
věcí (marba).

Je vám studená voda?

Není mně dříví.

Kolik je ti let (berš rok a
leto).

Mně je třicet let.

Mně je jen matka.

Kde je ti bolest (kde tě
bolí)?

Je ti ještě otec a matka?

Je ti už dost (máš už d.)?

Je ti sál?

Jemu je velké štěstí.

Mně je už dost.

Kde ti byly ty peníze (kdes
měl)?

Nejsou nám psi.

Tobě jsou lepší věci než
mně.

Nyní je mně dost.

Jemu je dobré víno.

Jemu je deset let.

Je mně málo známých.

7. úloha.

Přítomný čas.

Čór znamená zloděj a krad'.

Kradu je	čór-ay
kradeš	čór-es
krade	čór-el
krademe	čór-as
kradete	čór-en
kradou	čór-en,

Napište tyto formy záporně: nekradu na čórav, nekradeš na čóres, nekrade na čórel atd.

Podobně se skloňují také jiná slovesa, na příklad

pijav	piju	pijas	pijeme
pijes	piješ	pijen	pijete
pijel	pije	pijen	piji
kérav	dělám	kéras	děláme
kéres	děláš	kéren	děláte
kérel	dělá.	kéren	dělají.
kamay	chei	kamas	cheeme
kames	chceš	kamen	chcete
kamel	chce	kamen	chtějí
dykav	vidim	dykas	vidim
dykes	vidíš	dyken	vidíte
dykel	vidí	dyken	oni vidí

džánav	znám	džánas	známe
džánes	znaš	džánen	znáte
džánel	zná	džánen	znají
vičínav	volám	vičinas	voláme
vičines	voláš	vičinen	voláte
vičinel	volá	vičinen	volají
pchenav	pravím	pchenas	pravíme
pchenes	pravíš	pcheneň	pravíte
pchenel	praví	pcheneň	oni praví

Úloha. Napište cikánsky: on krade, on pije, on dělá, on chce, on vidí, on zná (ví), on volá, on praví. Dále: ty kradeš, ty piješ, ty děláš, ty chceš, ty vidíš, ty znaš (víš), ty voláš, ty pravíš. My krademe, my pijeme atd.

Zvratné sloveso.

Jmenuju se či volám se je vičínav man,

doslova: volám mě,

Jmenuješ se vičines tut (voláš tě),

jmenuje se vičinel pes (volá se)

jmenujeme se vičinas pes (voláme se),

jmenujete se vičinen pes (voláte se),

jmenují se vičinen pes (jmenují se).

Místo vičínav man lze také říci vičínav pes a místo vičines tut také vičines pes.

pes = se

Jednoslabičná slovesa.

chav (jlm) chas, chal, chas, chan,

džav (jdu) džas, džal, džas, džau,

dav (dávám) des, del, das, den,
lav (beru) les, lel, las, len.

Příklady nazpaměť.

Har tut vičines?	Jak se jmenuješ?
Man vičinav Daniel.	Jmenuju se Daniel.
Džánes sasitka?	Umiš německy?
Na džánav sasitka.	Neumím německy.
So kaměš, romeja?	Co chceš, cikáne?
Hoske na kérés bůti? <i>práce</i>	Proč neděláš práci?
Kaj džas? <i>dělník</i>	Kam jdeš?
So pchenes?	Co povídáš?
Me na pchenav ěi (nyšt).	Nepovídám nic.
Katar ělen e lóve?	Odkud berete peníze?
Keci kames vaš ada grast?	Co chceš za toho koně?
Na kérav vika.	Nedělám křiku (mlčím).
Hoske na pijes?	Proč nepiješ?
Na kamav lebo i lovina bi krki.	Nechei, neboť to pivo je hořké.
I gurumni ehal o kas.	Kráva žere seno.
E lurde máren pes.	Vojáci se bijí.
So kérés?	Co děláš?
Jov vakérel biláčes.	On <i>mluví</i> špatně.
Jov vakérel láčes čechitka.	On mluví dobře česky.
Džánes tu, hoj langel?	Viš, že kulhá?
Jov ačel pašmo gáv.	On zůstává blízko vsi.
So roves?	Co pláčeš?
Mange pipinel o dži zoráles.	Mně bije srdce silně.
Zijan ěak, <i>hoj</i> na kames.	Škoda jenom, že necheeš,
So pchenes ki odova? <i>?</i>	Co říkáš k tomu?
O chárengero <i>avel</i>	Policejť jde (přichází).
Man dukal o šéro.	Mě boli hlava.

O hart'as kérel búti.
 Man dukan e pre.
 Amen ačas paš Černovica.
 So tut pehučes?
 Kaj tável tri daj?
 Na tável či (nyšt).
 Už man džánen.
 Na pat'av, hoj hi čáčo.
 Katar tu aves?
 Parikérav tuke.
 - Hoske chochaves, ráklijе?
 - Katar odova džánes?
 Me kamav duj lóke.
 O gáv thábóvel (thábol).
 Dykav tut gern.
 So adaj ródes?
 Na šunes či?
 So man des?
 - Hoske man vičines?
 - Džánes tu man?
 Avel o šelengero.
 Ko man vičinel?
 O gádžo avel kére.*)
 - Joy man na džánel.
 Me kamav lovina.
 So pchenes?
 Kaj mislines hoj hi akava?
 So vakérel?
 - Me na džánav či?
 - Me odova mangav.

Kovář pracuje.
 Mě boli nohy.
 Jsme (ležíme) u Černovic.
 Co se ptáš?
 Co vaří tvá matka?
 Nevaří nic.
 Už mě znají.
 Nevěřím, že je to pravda.
 Odkud přicházíš?
 Děkuju ti.
 Proč lžeš, děvče?
 Odkud to víš?
 Žádám dva zlaté.
 Dědina hoří.
 Vidím tě rád (vidám tě).
 Co tu hledáš?
 Neslyšíš nic?
 Co mi dávaš?
 Proč mě voláš?
 Znáš mě?
 Přichází četník.
 Kdo mě volá?
 Hospodář přichází domů.
 On mě nezná.
 Chci piva.
 Co praviš?
 Kde myslíš že je nyní?
 Co mluví?
 Já nevím nic.
 Prosim o to.

*) kére znamená doma a domů, adaj je zde a sem.

Šunes o tambuk?	Slyšíš buben?
E lurde pebfren.	Vojáci jdou
E lurde kéren šukár pa- ráda.	Vojáci dělají pěknou pa- rádu.
Me na chal'ovav so tu pchenes.	Já nerozumím, co ty po- vidáš.
O čapláris inke sovel.	Hospodský ještě spí.
Jov vičinel pes Júra	On se jmenuje Jiří.
Me mange avoka mislinav.	Já sobě (mně) tak myslím.

Ú l o h a. Vypište z předcházejících vět nová slovesa a skloňujte je: márav biju, máres biješ, márel bije, máras bijeme, máren bijete a bijí; langav kulhám (lang kulhavý), langes, langel; ačav (jsem, zůstávám) ačes, ačel; rohav (pláču) roves rovel; pchučav man (ptám se) pchučes tut, pchučel pes; távav (vařím) táves tável; pa'av (věřím) patés patél; řavav (přicházím) avés avel; parikérav (děkuju) parikéres parikérel; chochavan (tžu) chochaves chochavel; tchabóvav (hořím) tchabóves tchabóvel; róдав (hledám) ródes, ródel; šnav (slyším) šunes šunel; misnav mislines misinel atd.

8. úloha.

O p á d e c h.

Kolik pádů mají česká slova? Počítejme. Slovo *matka* je první pád, *matky* (u matky) je druhý pád, *dal jsem to matce* je třetí pád (na otázku komu), *viděl jsem matku* (koho) je čtvrtý pád, *matko* je pátý pád, *mluvil jsem o matce* je šestý pád, *mluvil jsem s matkou* je sedmý pád.

Také cikánština má sedm pádů. Nejdůležitější z nich jsou pro nás zatím čtyry.

První z těchto důležitých pádů se nazývá latinsky akkusativ. Je to náš čtvrtý pád na otázku: koho vidíš? koho znáš?

Koho vidíš? Kas dykes? Koho znáš? Kas džánes? Můžeme odpovědět: Vidím někoho dykav varekas (varekas); nevidím nikoho na dykav ňikas (ni-kas).

Znám mě (sebe) džánav man, znám tebe džánav tut, znáte nás džánen amen, známe vás džánas tumen, znám jeho (ho) džánav les, znám ji džánav li, znám je (ty lidi) džánav len. Tedy známé věci.

Slůvko man (mě) je čtvrtý pád slůvka me (já). — Slůvko tut (tebe, tě) je čtvrtý pád slůvka tu (ty). Amen znamená my a nás, tumen je vy a vás. Jov (on) má ve čtvrtém pádu les (jeho, ho), joj (ona) má tu la (ji, tu ženu), jon (oni, ony) má len (je).

Čtvrtý pád jsme vzali napřed proto, že se od něho dělají ostatní pády, tak hned

Třetí pád.

Třetí pád (latinsky dativ) odpovídá na otázku komu, na příklad: Komu to dáváš? -Kas-ke des odova? Někomu vare-kaske, nikomu ňi-kaske,

Třetí pád kas-ke (komu) vznikl ze čtvrtého pádu kas, když se k němu přidala slabika ke: kaske. Podobně vždy: mange (po n se přidává ge místo ke) mně, tu-ke (místo tut-ke) tobě, amen-ge nám, tumen-ge vám, les-ke jemu, la-ke ji (té ženě), len-ge jim (těm lidem). Tedy opět staří známi.

Ú l o h a. Pište cikánsky: Co mně dáváš? So mange des? Dávám ti toto dav tuke odova. Dávám vám toto. Dávám mu toto. Dávám jí (ženě) peníze. Dávám jim peníze.

Š e s t ý p á d

se jmenuje latinsky ablativ (jakoby řekl odnašeč) a odpovídá na otázku odkud ka-tar, od koho kas-tar. Šestý pád má tedy příponu tar (po n příponu dar).

Od koho to máš? přeložíme: Od koho (kas-tar) je to tobě (hi tuke odova)? Od někoho vare-kastar, od nikoho ůi-kastar, ode mne man-dar, od tebe tu-tar (místo tut-tar), od nás amen-dar, od vás tumen-dar, od něho les-tar, od ní la-tar, od nich len-dar.

Skloňujte větu: Co chceš ode mne? So kames mandar? Na kamav tutar či. So kames amendar? Či kamav tumendar? So kamel lestar? So kamen latar? So kames lendar?

Co mám z toho? jsme přeložili doslovně: So hi man pal odova? Místo toho můžeme také říci: So hi man odoles-tar? Odolestar je šestý pád slůvka odolo, ten, to.

S e d m ý p á d

se jmenuje instrumentál (jakoby řekl nástrojník) a odpovídá na otázku s kým kaha.

Odpověď: s někým vare-kaha, s nikým ůi-kaha. — S kým mluvím? Kaha vakérav?

Sedmý pád má přívěsek *ha* (vlastně *sa*). Se mnou je manca (místo *man-sa*), s tebou tuba, s námi amenea, s vámi tumenca, s ním leha, s ní laha, s nimi lenca. Po *n* se tedy připíná *ca*.

Mluvím s tebou me vakérav tuba. Mluvím s ním me vakérav leha, s ní laha, s nimi lenca, s vámi tumenca, mluvíte s námi vakéren amenea.

Co je s tebou so li tuba?

Podstatná jména

jsou jména lidí (gádžo sedlák), jména zvířat (džuklo pes) a jména věcí (kér dům).

Podstatná jména, která znamenají věci, mají čtvrtý pád jako první. Vidím dům je tedy dykav jek kér.

Podstatná jména, která znamenají lidi jako gádžo anebo zvířata (džuklo), mají ve čtvrtém pádu koncovku *es*: e gádžes toho sedláka, e džukles toho psa.

Příklad. Zním toho sedláka je: Me džánav e gádžes, znám jednoho sedláka me džánav jeke gádžes. On bije toho psa jov márel e džukles, bije jednoho psa jov márel jeke džukles. — Podobně bude: Zním toho muže (cikána) džánav e romes, toho pána e ras (rajes), toho ptáka e čirikles (pták čiriklo), toho chlapce e čas (místo čáves) atd.

Příponu *-es* (gádž-es, rom-es) jsme ostatně měli v slůvku *les* (jeho).

Zním ty sedláky je džánav e gádžen (srovnej: znám je džánav len: přípona *-en*), oni bijí ty psy jon máren e džuklen, znám ty muže (cikány) džánav e romen, ty pány e ran (místo rajen), ty ptáky e čiriklen, ty chlapce e čáven.

Ženské slovo romňi (žena, cikánka) má ve čtvrtém pádu romňa (ženu, cikánku) a v množném čísle romněn (ženy, cikánky). Znáš tu ženu je tedy džánav e romňa, znám ty ženy džánav e romněn.

S koncovkou romňa (ženu) se shoduje koncovka la (ji). Romněn jako gádžen, romen, čiriklen atd.

Od daj (matka) máme daja (matku) a dajen (matky): džánav e daja znám tu matku.

A b l a t i v

se tvoří příponou tar (dar): romes-tar od muže, od cikána, romen-dar od mužů, od cikánů, romňa-tar od ženy, od cikánky, romněn-dar od žen, od cikánek. Tedy zrovna tak jako dříve: les-tar, mandar.

Co chceš od toho muže (cikána) řekneme: So kames e romes-tar? Co chceš od těch mužů so kames e romen-dar? Podobně: So kames e romňa-tar? So kames e romněn-dar?

I n s t r u m e n t á l

má příponu ha anebo ea jako prvé: s tím mužem je rome-ha (místo romesha), s těmi muži e romenca; s tou ženou e romňa-ha, s těmi ženami e romněn-ea.

Mluvíš s tím mužem me vakérav e rome-ha, s těmi muži e romen-ea; s tou ženou e romňa ha, s těmi ženami e romněn-ea.

P ř í k l a d y.

1. můj otec mre dad	má matka mre daj
4. mého otce mre dádes	mé matky mre daja
5. mému otcí mre dades-ke	mé matce mre daja-ke

6. od mého otce mre dades-tar
od mé matky mre daja-tar
7. s mým otcem mre dadeba
s mou matkou mre dajaha
1. tento zloděj ada čór
- 4 tohoto zloděje ale čóres
3. tomuto zloději ale čóreske
6. od tohoto zloděje ale čórestar
7. s tímto zlodějem ale čóreha.
1. jeden tlustý pán jek tehúlo raj
4. jednoho tlustého pána jeke tehúles ras
3. jednomu tlustému pánu jeke tehúle ras-ke
6. od jednoho tlustého pána jeke tehúle ras-tar
7. s jedním tlustým pánem jeke tehúle raba.

9. úloha.

Rozkazovací způsob.

Rozkazovací způsob od slova čór-av kradu je čór krad'. Nekrad' se neřiká na čór, nýbrž ma čór.

Kradete a kradte je oboje čóren,
nekradte ma čóren.

Krademe a kradme je oboje čóras,
nekradme ma čóras.

Rozkazovací způsob má co možná nejkratší formu (podobu).

P ř í k l a d y. De dej, den dejte; ač buď, ačén buďte;
dža jdi, džan jděte; le vezmi, len vezměte; jav přijď
(avav přicházím), javen přijďte; pchen mluv, pchenen

mluvte; cha jez, chan jezte; pi pij, pijen pijte; dyk hleď, dyken hleďte; kér dělej, kéren dělejte; šun slyš, šunen slyšte; mangav (prosím) má mange pros, ušť'av (vstávám) má ušti vstaň, pať'av (věřím), pať'a věř.

Příklady.

Dža vaš o lou.	Jdi pro sůl.
Den mange roj.	Dejte mně lžici.
Durke (od durkevav) mange vare-so.	Hádej mně něco.
Ašta tchuváli.	Ukaž (dej sem) dýmku.
Javas.	Pojďme.
Beš (od bešav) tuke.	Sedni si.
Ma pi biláči lovina.	Nepij špatné pivo.
Ač adaj.	Buď (zůstaň) zde.
Ač mre devleha (devel).	Buď s mým bohem (s bohem).
Dža the muk oda.	Jdi a nech to.
Ma džá.	Nechodť.
Jav manca.	Pojď se mnou.
Dža devleha.	Jdi s bohem.
Pchen mange.	Pověz mně.
Akána javen manca andre mro kér.	Nyní pojdte se mnou do mého domu.
Pchuč lestar.	Zeptej se ho.
Pchen tre dades-ke, hoj me som adaj.	Řekni tvému otci, že jsem zde.
Le tuke the džá sik kére.	Vem si a jdi hned domů.
Dža ókia.	Jdi pryč (klidť se).
Javas ada-tar.	Pojďme odtud.
Akana mange an o góro.	Nyní mně přines (anav) ten pytel.
Pchen, so džánes.	Pověz, co víš.

De mange o máro.
 De trajt.
 Odova kër.
 Jav avri mind'ar.
 Čak pehenen, so kamen.
 Ma kër oda.
 Užáren čulo.
 Ma prasta.
 Ma dar lestar!
 Jav papále tajsa.
 Dyk adaj (akaj).
 Ma pehen leske či.
 Akána ačen devleha.
 An chaben the piben.
 Ma chochav.
 Ma pebuk man.
 Čiv oda téle.
 Pehen oda inke jekvar.
 Pehen úva.
 Pehen o čáčipen.
 Dža avri.
 Pehen e pehúres-ke.
 Čit. Čiten.
 Ma de les či.
 De man savoro.
 Jav adaj.

Dej mně ten chléb.
 Dej pozor.
 To udělej.
 Pojď ven hned.
 Povězte jen, co chcete.
 Nedělej to.
 Počkejte trochu.
 Neutikej.
 Neboj se ho!
 Přijď zase zítra.
 Podívej se sem.
 Neříkej mu nic.
 Nyní buďte s bohem.
 Přines jídlo a pítí.
 Nelži.
 Nevyzraď mě.
 Hoď to dolů (zahoď to).
 Řekni to ještě jednou.
 Řekni ano.
 Řekni pravdu.
 Jdi ven.
 Řekni starému.
 Mě. Mlčte.
 Nedávej mu nic.
 Dej mně všechno.
 Pojď sem.

Přídavek.

Od čáčo (pravdivý) tvoříme čáčipen pravda, od kër dělej këriben dělání, od mangav prosím mangipen prošení, od čór zloděj čoripen krádež, od čoro chudý čoripen chudoba, od nasválo nemocný nasválipen nemoc, od sasov (sasdo som) zdrav jsem sastýpen zdraví.

10. úloha.

B u d o u c í č a s.

Čórav krađu je přítomný čas.

Čórava ukradnu je budoucí čas.

Budoucí čas se tvoří od přítomného času. Ku přítomnému času se přidá toliko hláska a : čórav-a ukradnu

Přítomný čas :

čórav

čóres

čórel

čóras

čóren

čóren

B u d o u c í č a s :

čórav-a

čóreh-a

čórel-a čórla

čórah-a

čóren-a čórna

čóren-a čórna.

Místo čóresa ukradneš se řekne čoreha a místo čórasa ukradneme je čóraha. Čórela (ukradne) se krátí v čórla, podobně čórena v čórna.

Přicházím je avav, přijdu anebo budu je avava, přijdeš, budeš avaha, přijde bude avela (avla), přijdeme, budeme avaha, přijdete, budete avena, přijdou, budou avena (avna).

Jak řekneme budu mítí? Musíme říci mně bude mange avela, budeš mítí — tobě bude tuke avela, bude mítí — jemu bude leske avela, budeme mítí — nám bude amenge avela, budete mítí — vám bude tumenge avela, budou mítí — jim bude lenge avela.

Kdo chceš, skloňuj větu : komu to prodám kas-ke odova biknava (biknav prodávám). Komu to prodáš kasko odova biknela; komu to prodá kasko odova biknela;

komu to prodáme kaske odova biknaha; komu to prodáte kaske odova biknena; komu to prodaji.

Příklady.

Me tuke vareso pehenava.	Já ti něco povim.
Me ačava andri krěma.	Já zůstanu v krěmě.
Tu ačes adaj.	Ty zůstaneš zde.
Na méreha bokaha.	Neumřeš hladem (bok).
Pocinava tuke čáčes.	Zaplatím ti dobře.
Me tuke les sikavava.	Já ti ho ukážu.
Deha tu mange turo habanos voj na?	Dáš mně můj mě či ne?
Me pehirava pešo.	Já půjdu pěšky.
Trádava tumen avri kérés-tar.	Vyženu vás ven z domu (ablativ).
Avava papále.	Přijdu zase.
Adadyves o čiro aveľa láčo.	Dnes čas bude pěkný (po-časí pěkně).
Avoka smenge aveľa feder.	Tak nám bude lépe.
Me na džánav, kaj pehirava.	Já nevím, kam půjdu (kam mám jít).
Na pehenaha, hoj me somas tuha.	Nepovíš, že jsem byl s tebou.
Na džánav, so kěrava.	Nevím, co budu dělat.
Les aveľa grast.	Jemu bude kůň.
Me sik papále man lisaráva.	Já hned zase se vrátím.
Me džava kie e roma.	Půjdu k cikánům.
Me džava andro fóros.	Půjdu do města.
Tu les na dykeha.	Ty ho neuvidíš.
Lošand'aha odova kěrava.	S radostí (abl.) to udělám.
Rakeha odoj but grasten.	Najdeš tam mnoho koní.

Me tuke sikaváva, ko som.	Já ti ukážu, kdo jsem.
Me avára až tajsa.	Já přijedu až zítra.
Akána korkóro me džáva ki o čibálo.	Nyní sám půjdu k staro- stovi.
Kinava mange máro the bravinta.	Koupím si chleba a ko- řalky.
Kaj aveha tajsa?	Kde budeš zítra?
Odova me na kérava.	To neudělám.
Adadyves amen džaba andri khangeri.	Dnes půjdeme do kostela.
Na džaba tu manca?	Nepůjdeš se mnou?
Kinava tuke grastes.	Koupím ti koně.
Avela o brišind.	Bude dešť.
Me džáva pro kašt.	Půjdu na dříví.
Me tut mārava.	Budou tě bit.
Jov amen lela.	On nás vezme.
Me cháva.	Budu jíst.
Na čórovači.	Nic neukradnu.
Me tut dava bravinta.	Dám ti kořalky.
Man talíneha, kaj o komi- natro kerestos hi tardo.	Natrefíš mě, kde kominský kříž stojí.
I már džaba báre dromeha.	Až půjdeme velkou cestou (potáhneme dál).
Kana avla o šelengero, so pebeneha?	Když přijde četník, co řekneš?

Úloha. Skloňte budoucí čas jednoslabičných slo-
ves ebav (jim): chava, chaha, chala, chaba, chana;
džava (půjdu), džaha džala; dava (dám), deha dela;
lava (vezmu) leha lela laba lepa.

11. úloha.

Minulý čas.

Od čór-av (krađu) máme čór-do ukraden: ó čórdo bálo ukradený vepř, i čórđi báli ukradená svině.

Od čórdo utvoříme minulý čas čórd'om ukradl jsem, na čórd'om neukradl jsem.

Minulý čas čórd'om má tutěž koncevku jako som (jsem). Také ostatní osoby (až na dvě) mají koncevky slovesa som sal atd. Srovnejme oboje:

som čórd'om ukradl jsem,
 sal čórd'al ukradls,
 (has) čórd'as ukradl,
 sam čórd'am ukradli jsme,
 san čórd'an ukradli jste,
 — čórde ukradli.

Třetí osoba čórd'as (on ukradl) má koncevku slovesa has, chas (byl).

Třetí osoba množná čórde (oni ukradli) je množné číslo od čórdo.

Podobně utvoříme od kér-av (dělám) kérdo (udělán) a kerd'om udělal jsem. Od már-av (biju) bude már-do (bit) a márd'om bil jsem. Od táv-av (vařím) máme tádo (místo táv-do) vařen a tád'om vařil jsem.

Úloha. Skloňujte slovesa kerd'om, márd'om, tehád'om, kerd'al (udělals), márd'al (bils), tehád'al (vařils), kerd'as (udělal), márd'as (bil), tehád'as (vařil) atd. Třetí osoba množná je kérde (udělali), márde (bili), teháde (vařili).

Jiná slovesa nemají v minulém čase koncevku d'om (čórd'om), nýbrž koncevku l'om (ljom). Tak se tvoří od dyk-av (vidím), dyk-l'om viděl jsem, dykl'al viděls,

dyk'as viděl, dyk'ám viděli jsme, dyk'au viděli jste, dykle viděti.

Podobně ač'av (jsem, zůstávám) má ač'om byl jsem, ač'al, ač'as atd. Av'av (přicházím) má av'om přišel jsem, av'al, av'as atd. Čhav (jím) má čha'om jedl jsem, čha'al, čha'as atd. Pchandav (zavírám) dává pchandlo zavřen a pchand'om zavřel jsem.

Několik sloves si třeba zvláště dobře pamatovat, poněvadž se zhusta vyskytují:

džav (jdu) má gél'om šel jsem,
 dav (dávám) má dyňom dal jsem,
 chu-dav (chytám) chu-dyňom chytil jsem,
 lav (vezmu) má lil'om vzal jsem,
 lidžav (nesu) liged'om nesl jsem,
 pérav (padám) péf'om padl jsem,
 mérav (umírám) múf'om umřel jsem,
 darav (bojím se) darandil'om bál jsem se.

Úloha. Skloňte minulé časy: gél'om gél'al gél'asé dyňom dyňal dyňas, chudyňom chudyňal chudyňas atd.

Příklady.

Katar av'al?	Odkud přišels?
Kana av'as o gáđzo?	Kdy přišel hospodář?
Ko odova čórd'as?	Kdo to ukradl?
Ko les dyk'as?	Kdo ho viděl?
Kas chudyne?	Koho chytili?
Me na čórd'om či.	Já jsem nic neukradl.
Láčes kerd'al oda.	Dobřes to udělal.
Ko odova dyňas tumen(ge)?	Kdo vám to dal?
So kam'al?	Cos chtěl?
Ko odova lil'as?	Kdo to vzal?
Katar lil'al odova?	Odkuds to vzal?

Imár kerďas pes.
 Katar lí'al adcei lóve?
 Gél'as ókia.
 Pél'as andri len.
 Ko vakerďas leha?
 Nikava me leha na vaker-
 d'om.
 Pel'as e grastes-tar the ač'as
 muláno.
 Na džánd'om, ko joy avel'as.
 O dad gél'as andro fóros.
 So šund'al?
 So kerďal andro fóros?
 So joy tuke pehend'as?
 E páněha už avle.
 Na and'al či?
 Katar and'al oda mas?

And'al tu láčo mas?
 Niko man na dykl'as.
 Ač'al (salas) odoj čirła?
 Kaj tut ul'al?
 Me ul'om andro Berlin.
 Vareko tut rodiñas.
 Me ole čórde báles ani na
 dykl'om.
 Imár les chudynec.
 Tro džuklo man dander-
 d'as.
 Me márd'om e grastes.
 Joy pehend'as, ho me čór-
 d'om rojóri.
 Me dykl'om jeke chärengres.

Už se udělalo (stalo).
 Kdež vzal tolik peněz?
 Šel pryč.
 Spadl do řeky.
 Kdo mluvil s ním?
 Nikdy jsem s ním nemlu-
 vil.
 Spadl s koně (abl.) a zůstal
 mrtev (zabil se).
 Nevěděl jsem, kdo on byl.
 Otce šel do města.
 Cos slyšel?
 Cos dělal v městě?
 Co ona ti řekla?
 S vodou už přišli.
 Nepřinesls nic?
 Odkud jste přinesl toto
 maso?
 Přinesls dobré maso?
 Nikdo mě neviděl.
 Byls tam dlouho?
 Kde ses narodil?
 Narodil jsem se v Berlině.
 Kdosi tě bledal.
 Já jsem toto ukradené praše
 ani neviděl.
 Už ho chytili.
 Tvůj pes mě kousl (dan-
 d'érav).
 Bil jsem koně.
 Ona řekla, že jsem ukradl
 lžičku.
 Viděl jsem jednoho policajta.

O čibálo na pchend'as či. Jõn bikinde e grastes andro gáv. Zijan, hoj mül'as. Me na dyk'lom e kále grastes. Hoske mard'al mre džukles? Kerd'al tu odova? Pehúre vakéren, so dykle the šunde. Me na chalil'om tut láčes. So pchend'as tro dad? Ko les rakl'as? Som chudyno. Mě leske dyňom e čúreha. Dyne man vareso, ale čúlo. Hí čáčipen, so me pchen- d'om. Kana man chudyne, sik pchandle. E roma čórde jek tchúle báles. Na chalil'al, so me pchen- d'om? Jov pél'as e rukes-tar téle (. . . télal o ruk).	Starosta neřekl nic. Oni prodali koně v dědině. Škoda, že umřel. Neviděl jsem černého koně. Pročs bil mého psa? Udělalš to ty? Starci mluvili, co viděli a slyšeli. Nerozuměl jsem ti dobře. Co řekl tvůj otec? Kdo ho našel? Jsem chycen. Dal jsem mu nožem. Dali maě něco, ale málo. Je pravda, co jsem řekl. Když mě chytili, hued (mě) zavřeli, Cikáni ukradli tučné prase. Nerozuměls, co jsem řekl? Spadl se stromu dolů.
---	--

Souvislé čtení.

Kdo chce cikánům brzo rozumět, musí přivyknout jejich výslovnosti. Vezme si cikána, řeká mu cikánské věty a dá se od něho opravit. K takovému cvičení se hodí zvláště následující anekdota.

Me somas igen bokálo he gé'om andro gáv.
 Já byl velmi hladový i šel jsem do dědiny.
 Dyk'om jek báro kër the gé'om andre.
 Viděl jsem jeden velký dům a šel dovnitř
 Kana me avl'om andr i izma, niko na has odoj.
 Když jsem přišel do jizby, nikdo nebyl tam.
 Teda me šund'om, vičinel o gádžo, hoj me čórd'om
 Tu jsem slyšel, jak křičet hospodář, že já ukradl
 jek kambáňa. Me igen darandil'om the gé'om avri.
 jedny hodiny. Já velmi se bál a šel jsem ven.
 Ale gádže avle andral e këróre he man chudyne. Me
 Ale sedláci přišli ven z domků a mně chytili. Já
 nikdy na čórd'om či. O báro devel džánel, hoj hi
 nikdy neukradl nic. Veliký bůh ví, že je
 čáčo. Pále avlas adava šelengero the liged'as man
 pravda. Potom přišel tento četník a vedl mě
 akaj.
 sem.

11. úloha.

Neurčitý způsob.

Ku slovu kradu je neurčitý způsob krást.

Cikán nemůže říci krást, ale říká místo toho abych
 kradl, abys kradl atd.

Místo: Já jdu krást, říká: Já jdu, abych kradl (ať
 kradu) me džav te čórav.

Jdeš krást je podobně: jdeš, abys kradl (ať kradeš)
 tu džas te čóres.

Jde krást je: jde, aby kradl (ať krade) jov džal
 te čórel.

Jdeme krást — jdeme ať krademe amen džas te čóras.

Jdete krást — jdete ať kradete tunen džan te čóren.

Jdou krást — jdou ať kradou jon džav te čóren.

Jiné příklady.

Neumím mluvit německy je neumím ať mluvím německy me na džánav te vakérav sasitka.

Neumíš mluvit německy na džánes te vakéres sasitka.

Neumí mluvit německy na džánel te vakérel sasitka.

Neumíme mluvit německy na džánas te vakéras sasitka.

Neumíte mluvit německy na džáncu té vakéren sasitka.

Neumějí mluvit německy na džáncu te vakéren sasitka.

Skloňujte podle toho větu: ehei jít kamav te džav (ehei ať jdu), kames te džas, kamel te džal atd. Dále větu: umím mluvit cikánsky džánav te vakérav románes.

Zvláště důležité jsou věty:

Mohu jít me šaj džav (slůvko šaj se nemění), můžeš jít tu šaj džas, může jít jov šaj džal atd.

Nemohu to najít našti odova rakav (našti se nemění), nemůžeš to najít našti odova rakes, nemůže to najít našti odova rakel atd.

Už musím jít imár mosi te džav (už musím af jdu),
már mosi te džas, imar mosi te džal atd.

P ř í k l a d y.

Na kames te kérés búti.	Neeheš dělat práci (ko- vářskou).
Našti te kėrav búti.	Nemohu dělat práci.
Pehir te les chudes.	Jdi, af ho chytíš (chudav).
Kames te vakėres e raha grófoha?	Chečš mluvit s panem hra- bětem?
Dža andro fóros, ale sik, mosi te prastes.	Jdi do města, ale honem musíš běžet.
Tu sal prosto mánuš, na džánes te vakėres e raha.	Ty jsi prostý člověk, ne- umiš mluvit s pánem.
Čavále, džau te mangen, aven e gádže.	Děti, jděte žebrot, přichá- zejí cizl.
Jon tut kamen te n'aven.	Oni tě chtějí zabít (na- šavav).
Rak'om jek pap'kos, ale našti les te ginav.	Našel jsem cedulku, ale ne- mohu ji číst.
Pehen te mange anen i lovina.	Řekni, af mně donesou pivo.
Mosi te aves sik.	Musíš rychle přijít.
Amen mosi te kėrav but búti.	Musím dělat mnoho práce.
Mosi te denášes.	Musíš utéci.
Me našti tuha džav.	Nemohu s tebou jít.
Oda me našti pehenav.	To nemohu říci.
Imár našti te sóvav.	Už nemohu spát.
Jov kamel te bikinel pes-ke grastes.	Chce koupit sobě koně.
I pehúri romni džal te mangel.	Stará žena jde žebrot.

Džav mange te mangav či.	Jdu si vyžebrať něco (či).
Mosi te pehirav.	Musím jít.
Kamav te džánav odova.	Chci to vědět.
Oda mánuš mos te hi báro čor.	Tento člověk musí být velký zloděj.
Mosi te užárov čirľa.	Musím dlouho čekat.
So me mosi te pocinav?	Co musím platit?
Me odova mosi te džánav.	Musím to vědět.

12. úloha.

Nedominulý čas.

Kérd'om (udělal jsem) je minulý čas od kérav dělám.
Ale jak řekneme na příklad: Cos tam dělál? Misto
toho nemohu říci: Cos tam udělal (so odoj kérd'al)?

Dělál jsem je nedominulý čas anebo minulý čas,
který delší dobu trval, na př.: Cos tam dělál celý den?

Nedominulý čas dělál jsem se překládá kéravas,
t. j. budoucí čas kérava a k němu se přidá s: kérava-s.

Budoucí čas. Nedominulý čas.

kérava	kérava-s
kéreha	kéreha-s
kérela	kérela-s
kéraba	kéraba-s
kérena	kérena-s
kérena	kérena-s.

Co tam dělál řekneme tedy: So odoj kérehas? Co
jste tam dělali? So odoj kérenas?

Me kéravas znamená také: dělál bych, tu kérehas
dělál bys, jöv kérelas dělál by, amen kérahas dělali
bychom, tumen kérenas dělali byste, jon kérenas dělali by.

Jak řekneme: Já bych jedl? Jím je me chav, budu jísti me chava, jedl jsem a jedl bych je me chavas.

Skloňujte dál; tu chahas jedl bys, jov chalas jedl by, amen chahas jedli bychom, tumen chanas jedli byste a jedli by.

Jak řekneme: Já bych ti to dal? Dávám je me dav, dám je me dava, dával jsem a dal bych je me davas, tedy řekneme: me tuke odova davas, tu mange odova davehas atd.

Jak přeložíme: Koupil bych si masa a kořalky? Kupuji si je me mange kinav, koupím si me mange kinava, koupil bych si: Me kinavas mange mas the bravinta. Tu kinebas tuke mas the bravinta atd.

Jak říci: Byl bych raději pryč? Budu je avava (také přijdu), byl bych avavas: Me radeder (raději) avavas prič. Tu radeder avehas prič. Jov radeder avehas prič atd.

13. úloha.

Něco o předložkách.

Slůvko před (angal) je předložka, poněvadž stává před jinými slovy, na př. před domem, před tebou, před námi atd.

Před domem se řekne angal o kér, doslova: před ten dům. Před dveřmi anebo přede dvéře je oboje angal o důvar.

Podstatná jména jako kér, důvar se po předložce nemění: angal o kér.

Před tebou, přede mnou se neříká angal tu, angal me, nýbrž angal tu-te, angal man-de. Dále: před námi

angal anen-de, před vámi angal tamen-de, před ním
angal les-te, před ní angal la-te, před nimi angal len-de.

Po předložkách se přidává k náměstkám (man, les
atd.) slabika te anebo de (de po n: man-de).

Nejdůležitější jsou asi tyto předložky:

1. andro pehuv v zemi, andr-o veš v lese, do lesa.
 2. andral o járo z mouky. Místo andral o járo se
může říci e jares-tar (ablativ): zumin jare-tar polivka
z mouky.
 3. paš i chamasgri (cha mas jez maso) u stolu, paš
tute u tebe, k tobě, paš mande u mne, ke mně.
 4. bia tute bez tebe, bia mande beze mne. Srovnej
biláčo ne-dobry.
 5. me som angal o kër jsem před domem.
 6. pal o bov za kamny, za kamna; pal po: už hi
pal leste už je po něm. So hi tuke pal leste co je ti
po něm? Pal o berš po roce.
 7. kia fóros u města, kia tute k tobě, kia lende
k nim.
 8. mamuj i kehangéri naproti kostelu.
 9. maškar amende mezi námi. Pehuv maškar o páni
země mezi vodou, ostrov.
 10. pašal o fóros okolo města.
 11. dyúas les pre peskro grast dal jej na svého koně.
 12. pro drom na cestě, džav pro fóros jedu do
města, dža pro kašt jdi na dříví.
 13. prekal i len přes řeku.
 14. tel mande pode mnou.
 15. upré pro šéro nad hlavou.
 16. vaš pro: dža vaš o lon jdi pro sál.
- Do Mělníka se říká Melnikoste, do Bydžova Bydžovoste. Jeden člověk šel z Jeruzaléma do Jericha jek
manuš gél'as Jeruzalemadar (abl.) Jerichoste.

P ř í k l a d y.

Hi paš mande.
 Me som bešto andro veš.
 Akurát paš o drom.
 Dža vaš o páni.
 Akurát angal i pehurđ.
 Odoj andri Švarcava
 Odoj chas paš o kerestos.
 Ma kin o šošoj andro goro.
 Džanes tu vareso vaš odova?
 Džava kie leste.
 Jov hi najfeder.

murš pro celo világos.

Niko náne andro kér.
 Andr i flaška hi páni.
 Oda hi čáčo, ale so hi pal
 odova?
 Paš kaste hi mri čuri?

So des vaš odova?
 Dža odoy vaš late.
 Me na dav vaš odova či.
 Ruv avľas kio oslos.
 Avľas kia leste.
 Jek tykno čávo románo
 avľas peskre dadeha
 andro pehandlo fóros.

Avľas kia jek kér.
 Ehas terdo angal e chév.
 Jek rom avľas andre
 kréma.

Je u mne (mám ho).
 Sedím v lese.
 Zrovna u silnice.
 Jdi pro vodu.
 Zrovna před mostem.
 Tam ve Švarcavě.
 Tam (to) bylo u kříže.
 Nekupuj zajíce v pytli.
 Viš něco o tom?
 Půjdu k němu.
 On je uejlepší chlapek na
 celém světě.
 Nikdo není v domě.
 V láhvi je voda.
 To je pravda, ale co je
 po tom?
 U koho je můj muž (kdo
 má)?

Co dáš za to?
 Jdi tam pro ni.
 Nedám za to nic.
 Vlk přišel k oslu.
 Přišel k němu.
 Jeden malý chlapec cikán-
 ský přišel se svým otcem
 do zavřeného města, t. j.
 do Prahy.

Přišel k jednomu domu:
 Stál před oknem.
 Jeden cikán přišel do
 krémy.

Avľas kia leste leskri romni.	Přišla k němu jeho žena.
Me džáva kére kia mre čáve.	Já půjdu domů ke svým dětem.
Jav andr amári cerha.	Přiď do našeho stana.
O jágaris avela pro tu- mende.	Myslivec přijde na nás.
Imár som ki agor.	Nyní jsem u konce.
O čor mosi te ačel maškar tumende.	Zloděj musí být mezi vámi.
So hi andr oda gonóro?	Co je v tomto pytlíku?
I len hi bári, našli pchires prekal late.	Řeka je veliká, nemůžeš jit přes ni.

14. úloha.

Poslední dva pády.

Druhý pád odpovídá na otázku: Či je to? Či je teu dům? atd. To je dům pana Nováka, našeho učitele, Josefa Kováře. Slova pana Nováka, našeho učitele, Josefa Kováře jsou druhé pády.

Několik druhých pádů jsme už měli. Tak jsme měli větu: Či je to? Kas-kero hi ođova? (druhá úloha).

Toto kaskero je druhý pád od slůvka ko kdo. Ku čtvrtému pádu (kas) se přidá kero a máme druhý pád.

Od slova jov (on) je čtvrtý pád les (me les dykav já ho vidím) a druhý pád je leskero (jeho): leskero dad jeho otec, leskeri daj jeho matka.

Od joj (ona) je čtvrtý pád la ji (me la dykav já ji vidím). Přidáme k la kero a máme druhý pád lakero: lakero dad její otec, lakeri daj její matka.

Jon (oni, ony) má ve čtvrtém pádu len je (me len dykav vidím je) a odtud len-gero jejich: lengero dad jejich otec, lengeri daj jejich matka.

Také u jiných slov má druhý pád koncovku kero anebo gero (po n).

Od pišalo máme pišales-kero doslova mlynářský, mlynářův, potom mlynář. Mlynářův vepř je pišaleskero bálo, mlynářova svině pišaleskeri báli, mlynářovi vepři jsou velmi tuční bude e pišaleskere bále igen hi tehúle.

Od slova dad máme čtvrtý pád dades a odtud druhý pád dadeskero otcův: dadeskero dad otcův otec, dadeskeri daj otcova matka.

Od čávo syn máme čtvrtý pád čáves (syna) a druhý pád čáves-kero synův: čáveskero čávo synův syn, čáveskeri čaj synova dcera.

Andro o náv dadeskero the čáveskero the sunte dvestero. Ve jméno otce i syna i ducha svatého.

Poslední pád

je pád volací (latinsky vokativ), na příklad: pane, otče, matko, Josefe atd.

Nejdůležitější vokativy jsou: romeja cikáne, romale cikáni, romnije cikánko, romňále cikánky, daje matko, čaje dcero, ráklje děvče, rome kamaráde, Janko Janku, raja pane, rajale pánové: Raja mro, imár som adaj pane máj, už sem tu. Kaj hi tro kër, romeja kde je tvůj dům, cikáne? Čáveja, čáveja, o tyknóro móre, jav adaj, kaj tri daj mre devleha sovel. Synáčku, synáčku, maliuký cikánku, pojd sem, kde tvá matka s (mým) bohem spí.

Cikánské čtení.

Kdo se chce zdokonalit v cikánštině, opatř si mluvnici nebožtíka faráře Ješiny *) a studuj zvláště rozmluvy a články. Následující bajka Pes a kus masa je vypsána z této mluvnice.

Džukel liged'as koter mas andro muj, plavind'as
 Pes nesl kus masa v hubě, plaval
 prekal i len. Andr odova ehas leske súno, kaj
 přes řeku. V tom byl mu sen (zdálo se), že
 dykel čido koter andro páni. Kam'as les té chu-
 vidí podobný kus ve vodě. Čhtěl jej at' po-
 del. Pehrád'as o muj, muk'as oda peskró, th' o páni
 padne. Otevřel hubu, pustil ten svůj a voda
 les mind'ár liged'as.
 jej hned odnesla.

*) V knihkupectví Dra Frant. Bačkovského v Praze lze dostati: Romáňlčib čili Jazyk cikánský. Sepsal J. Ješina. Druhé vydání. Cena 1 zl. 80 kr. — Slovník česko-cikánský a cikánsko-český jakož i cikánsko-české povídky. Sestavil J. Ješina. Cena 1 zl. 20 kr.

EDICIONS TALVERA

Colleccion « Primadiers »

De libres vielhs que parlan d'Occitània

Ja pareguts:

1. Pierre Germain ENCONTRE, Una corsa de bioous
2. Jean Pierre CAMUS, Les récits historiques ou histoires divertissantes entremeslées de plusieurs agréables rencontres & belles réparties
3. Jean Antoine PEYROTTE, Pouésias patouèzas del taralié
4. Antonin PERBÒSC, Fòc nòu
5. Lars Gunnari BANCK, Bizzarrie politiche. Over, raccolta, delle più notabili pratiche di stato, nella christianità

<http://edicions.talvera.free.fr>

LENGAS DEL MONDE

František Vymazal

Cikánsky snadno a rychle

Učebnice české romštiny s úvodem do české romštiny a o autorovi od Joan Francés Blanc.

ISBN 979-10-90696-28-0. 0 € (online).

<http://edicions.talvera.free.fr>

ISBN 979-10-90696-29-7. 5 € (CD-ROM).

ISBN 979-10-90696-28-0

ISBN 979-10-90696-29-7

EDICIONS
TALVERA

